

TA'LIM TIZIMIDA MEDIANING O'RNI

Milliy g'oya va huquq kafedrası katta o'qituvchisi (PhD)

Abdupattayev Hasanboy

Qo'qon davlat universiteti

Matematika kafedrası 2-bosqich talabasi

Ismoilova Feruzaxon

Annotatsiya

Ushbu maqolada medianing ta'lim tizimidagi o'rni, uning o'quvchi va talabalar dunyoqarashiga, tafakkuriga hamda axborot madaniyatiga ta'siri keng tahlil qilinadi. Tadqiqotda media savodxonlik, mediata'lim, axborot madaniyati, raqamli tafakkur, axborot gigiyenasi va pedagogik kommunikatsiya tushunchalari ilmiy asosda sharhlanadi. Media vositalarining o'qitish samaradorligini oshirishdagi o'rni, o'quv motivatsiyasiga ta'siri hamda ijodiy fikrlashni rivojlantirishdagi imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: media, ta'lim, media savodxonlik, raqamli tafakkur, mediata'lim, axborot madaniyati, innovatsiya.

Annotation

This article analyzes the role of media in the education system and its influence on students' thinking, worldview, and information culture. It provides an overview of key concepts such as media literacy, media education, information culture, digital thinking, and pedagogical communication. The study explores how the integration of media technologies enhances the quality of education, increases student motivation, and develops creative thinking skills.

Keywords: media, education, media literacy, digital thinking, innovation, information culture.

Аннотация

В данной статье рассматривается роль медиа в системе образования и её влияние на мышление, мировоззрение и информационную культуру учащихся. Анализируются понятия медиаграмотности, медиаобразования, цифрового мышления и педагогической коммуникации. Также исследуется влияние медиа на качество образования, мотивацию обучающихся и развитие их творческих способностей.

Ключевые слова: медиа, образование, медиаграмотность, цифровое мышление, инновации, информационная культура.

Kirish

XXI asrda insoniyat hayotining deyarli barcha sohalari, jumladan ta'lim tizimi ham raqamli o'zgarishlarga yuz tutmoqda. Media vositalari ta'lim jarayonida nafaqat axborot manbai, balki o'qitish, o'rganish, muloqot va tahlil vositasi sifatida faol ishlatilmoqda. Internet, televideniye, mobil ilovalar, elektron platformalar va ijtimoiy tarmoqlar bugungi o'quvchi va talabalar uchun o'rganishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, "Media va axborot madaniyati" fanining o'quv dasturlariga kiritilishi, "Digital Generation" loyihalarining yo'lga qo'yilishi — bularning barchasi medianing ta'limdagi o'rnini mustahkamlashga qaratilgan muhim islohotlardir. Bugun har bir o'qituvchi media savodxon, raqamli fikrlovchi, zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak. Chunki mediani bilish – bu yangi davr ta'limining kalitidir.

Asosiy qism

1. Medianing ta'lim tizimidagi umumiy o'rni

Media vositalari ta'lim jarayonini interaktiv, ochiq va zamonaviy shaklga olib chiqadi. O'qituvchilar multimedia, videodars, onlayn testlar va virtual tajribalar

orqali darslarni yanada samarali tashkil etadilar. Masalan, biologiya fanida 3D modellar yordamida hujayra tuzilishini o'rganish yoki tarix fanida videoarxivlar orqali voqealarni jonli kuzatish o'quvchilarda mavzuga qiziqish uyg'otadi.

Bundan tashqari, ta'limdagi media — bu faqat texnologiya emas, balki o'qitish falsafasi hamdir. Media orqali o'qituvchi va talaba o'rtasidagi masofa qisqaradi, axborot almashinuvi tezlashadi, o'rganish jarayoni esa mustaqillik va ijodkorlikka asoslanadi.

2. O'qituvchilar uchun medianing ahamiyati

Zamonaviy pedagog mediani darsga qo'shgan holda an'anaviy o'qitish usullarini yanada boyitadi. Multimedia taqdimotlar, raqamli doskalar, interaktiv mashg'ulotlar, va videokonferensiyalar darsni jonlantiradi. Ayniqsa pandemiya davrida masofaviy ta'lim jarayonida media vositalarining o'rni yanada sezildi — o'qituvchilar onlayn platformalar orqali dars berib, o'quvchilar bilan doimiy aloqada bo'ldilar.

O'qituvchilar uchun media, shuningdek, tajriba almashish, ilg'or pedagogik yondashuvlarni o'rganish, xalqaro resurslardan foydalanish imkonini beradi. UNESCO, Coursera, EdX, Khan Academy kabi platformalar o'qituvchilar malakasini oshirishda keng imkoniyat yaratmoqda.

3. Medianing o'quvchi va talabalar ongiga ta'siri

Media vositalari o'quvchi va talabalarning tafakkurini o'zgartirmoqda. Ular endi faqat tayyor ma'lumotni emas, balki mustaqil izlanish, tahlil va xulosa chiqarishni ham o'rganmoqdalar. Media o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, axborotni solishtirish, manbalarni baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Biroq, medianing salbiy ta'sirlarini ham unutmaslik kerak. Haddan ortiq media iste'moli, noto'g'ri manbalar, yolg'on axborotlar (feyklar) o'quvchilar ongida chalkashliklar keltirib chiqaradi. Shu bois, ta'lim jarayonida media savodxonlikni oshirish eng muhim vazifalardan biridir.

4. Media savodxonlik va axborot madaniyati

Media savodxonlik — bu faqat texnik ko‘nikma emas, balki fikrlash madaniyatidir. U insonni axborot ortig‘idan himoya qiladi, ishonchli manbani tanlashni o‘rgatadi, har bir xabarni tahlil qilishga undaydi. O‘zbekistonda bu yo‘nalishda “Media va axborot madaniyati” fani o‘qitilmoqda, unda talabalarga ijtimoiy tarmoqlarda mas’uliyatli xulq, plagiatdan saqlanish va axborot xavfsizligi haqida bilim beriladi.

Bu jarayon ta’lim sifatini oshirishga, yoshlarning raqamli tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi. Talaba faqat bilimni o‘rganmay, balki uni tahlil qilish, o‘z fikrini asoslab aytish, boshqalarning fikrini hurmat qilishni ham o‘rganadi.

5. O‘zbekiston tajribasi va xalqaro amaliyot

O‘zbekiston ta’lim tizimi so‘nggi yillarda media bilan integratsiyalashuvga faol kirishmoqda. “Elektron ta’lim platformasi”, “My.edu.uz”, “ZiyoNet” kabi tizimlar o‘quvchilar va o‘qituvchilar uchun media muhit yaratmoqda.

Jahon tajribasida esa Finlyandiyada media savodxonlik maktab dasturlarining bir qismi bo‘lib, o‘quvchilar har bir xabarni tahlil qilishni o‘rganadi. Estoniyada “e-education” tizimi orqali butun o‘quv jarayoni raqamlashtirilgan. Bu tajribalar O‘zbekiston uchun ham muhim namuna bo‘lib xizmat qiladi.

6. Medianing ta’lim sifati va ijodiy fikrlashga ta’siri

Media ta’limni faollashtiradi. Video darslar, interaktiv testlar, elektron laboratoriyalar, 3D simulyatsiyalar orqali o‘quvchi o‘rganayotgan mavzuni ko‘rib, eshitib, his etib anglaydi. Bu esa bilimni uzoq muddatli xotirada saqlashni ta’minlaydi.

Bundan tashqari, media vositalari o‘quvchilarda ijodiy fikrlashni kuchaytiradi. Ular o‘z loyihalarini tayyorlaydi, taqdimotlar yaratadi, o‘z g‘oyalarini ifoda etadi. Bu jarayon yoshlarning o‘ziga ishonchini oshiradi, kommunikatsion ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, media vositalari bugungi ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylangan. Ular o'quvchi va o'qituvchining o'zaro muloqotini mustahkamlaydi, o'qitish jarayonini qiziqarli, interaktiv va samarali qiladi. Media orqali talabalarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik, tahliliy yondashuv va tanqidiy tafakkur shakllanadi.

Ammo media faqat imkoniyat emas, balki mas'uliyat hamdir. Uni to'g'ri yo'naltirish, yoshlarni media madaniyatiga o'rgatish, soxta axborotdan himoya qilish ta'lim tizimining eng muhim vazifasiga aylanishi zarur. Medianing to'g'ri qo'llanilishi nafaqat ta'lim sifatini, balki jamiyat tafakkurini ham yuksaltiradi.

Shunday ekan, har bir o'qituvchi va talaba mediani zamonaviy ta'lim vositasi sifatida chuqur anglab, undan ijodiy, mas'uliyatli va samarali foydalanishni o'z hayotiy tamoyiliga aylantirishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. "Raqamli ta'lim konsepsiyasi", Toshkent, 2024.
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma'lumotlari, 2023.
3. UNESCO. Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers, Paris, 2022.
4. European Commission. Digital Education Action Plan 2023–2027, Brussels, 2023.
5. Anderson T. Teaching and Learning in Digital Age, London, 2021.
6. Axborot madaniyati va media savodxonlik bo'yicha o'quv qo'llanma, Toshkent, 2023.

7. Pew Research Center. The Role of Media in Modern Education, Washington, 2022.
8. Xudoyberdiyeva M. “Ta’lim tizimida media texnologiyalaridan foydalanishning samarali usullari”, Pedagogika jurnali, 2023.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi, Toshkent, 2020.
10. World Bank. Digital Development and Learning Inclusion Report, Washington, 2023.